

22–198.; ZOMBORI ISTVÁN (szerk.): *Magyarország és a Szentsek kapcsolatainak 1000 éve*. Budapest, 1996. 255–292. [A korszakra vonatkozó fejezetet Gergely Jenő írta.]; ISTVÁN ZOMBORI (a cura di): *Le relazioni diplomatiche tra l'Ungheria e la Santa Sede 1920–2000*. 15–111.

² *Acta Apostolicae Sedis*, 1956. 549–554. – Magyarul: Salacz Gábor: i. m. 132–147.

³ *Acta Apostolicae Sedis*, 1956. 741–744.

⁴ Salacz Gábor: i. m. 143–144.

⁵ *Acta Apostolicae Sedis*, 1956. 761.

⁶ *Acta Apostolicae Sedis*, 1956. 745–748.

⁷ *Acta Apostolicae Sedis*, 1956. 748–749.

⁸ MINDSZENTY JÓZSEF: *Emlékirataim*. Vaduz, 1988. 435–446.

MOLNÁR GÁBOR

'56-os magyarok Latin-Amerikában

„Magyarországon 1956. október 23-án feltörték az indulatok az orosz megszállók ellen.

E napon zászlót bontott a kereszténység legszebb forradalma az ateista embertelen rendszer ellen. A szabadságot véresen leverik. Budapest újból romokban hever. A világ fel van háborodva, de a magyar szabadságért nem tesz semmit. Ismét százazrekre rúg azoknak a magyaroknak a száma, akik félve a bosszútól, nyugatra menekülnek.” (Piller, 1998) A különböző országok és kontinensek között, Latin-Amerika megint a magyar kivándorlók „célterületévé” vált.

Magyarok Latin-Amerikában 1956 előtt

Latin-Amerikában több százezer magyar fordult meg az elmúlt 500 évben. Vannak, akik örökre letelepedtek ott és új életet kezdtek. Egyesek az évszázadok viharaiiban beolvadtak a helyi kultúrákba, mások büszkén megtartották, nyelvüket, szokásaikat – egyszóval magyarságukat. Ebben a hosszú történetben – a magyarok latin-amerikai történetében – az első magyarok valószínűleg azok a pálosok voltak, akiket Katolikus Izabella kért az Új Világ missziójára (Miklósi, 1936). Néhány évvel később, az 1530-as években, Hernán Cortéz seregében szolgáló magyar zsoldosokról vannak feljegyzések, de sok esetben nehéz megállapítani az adatok hitelességét, hiszen a nehezen kiejthető magyar neveket „spanyolosították”, ami félreértések forrásává vált. Majd jezsuiták és más szerzetesrendek misszionáriusai érkeztek az Új Világba.¹ De volt hírhedt, vagy a korában romantikusnak számító magyar betyár és prostituált is, aki Dél-Amerika történelmébe beírta a nevét (Torbágyi, 2004). De az első tömeges magyar kivándorlás csak 1820-1830-ban érte el Latin-Amerikát, de ezek a betelepülők még nem alkottak telepeket, hanem szórványban éltek. Az 1800-as évek végén érkezett a második nagy migrációs hullám (1890-től), majd a harmadik az I. világháború után, Trianon hatására

1920-tól kezdődően. A II. világháború végén az európai menekülttáborokból érkeztek az újabb bevándorlók, több tízezen. Az 1956-os véres események után külföldre menekült magyarság Latin-Amerikában az utolsó tömeges bevándorlási hullámnak tekinthető.

Brazília

Brazíliába 1957. január 6-án érkeztek az első magyar menekültek. Létszámuk egyes becslések szerint 5-10 ezer fő, de a kedvezőtlen körülmények miatt 1958-ban sokan visszavándoroltak (Piller, 1998). Az előzőekkel ellentétben, az ENSZ hivatalos adatai szerint mindössze 1001 fő magyar érkezett Brazíliába, így – ha az adatok megfelelnek a valóságnak – ezzel a bevándorlási hullámmal érkezett a legkevesebb magyar bevándorló brazil földre. Az akkor már működő Magyar Segélyező Bizottság segítette az érkezők – akik jórészt szakmunkások voltak – beilleszkedését a brazil társadalomba, pénzzel, lakbérkifizetéssel, szerszámvásárlással és az anyagi segítségen túl morális támogatást is nyújtott (Torbágyi, 2004). Az '56-os magyarok érkezése új lendületet adott azoknak a már működő magyar egyesületeknek, amelyek Brazíliában már évek óta működtek.² Ugyanakkor, új társaságok is születtek, amelyek az „'56-osok” nevéhez fűződött: 1958-ban a Brazíliai '56-os Magyar Szabadságharcosok Nemzeti Szövetségének Hunyadi János Zászlórendje, majd 1965-ben a Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség.

Argentína

Az utolsó nagy magyar bevándorlási hullám Argentínában is 1957-ben volt, ezáltal alakult ki az argentinai magyarok sajátos rétegződése: „rég magyar, új magyar és legújabb magyar”, utalván a korábban Argentínába érkező magyarok csoportjaira is. Amikor 1956 eseményeinek híre Argentínába érkezett, a már ott élő magyarok közül több száz önkéntes jelentkezett, hogy személyesen is támogassa a forradalmat, ezenkívül propaganda hadjáratba és békés tüntetésekre kezdtek, hogy az egész világ ismerje meg a magyarországi eseményeket. A segítő munka koordinálására megalakították a Szabad Magyarország Segítő Bizottságot, melynek hasonló feladatok jutottak, mint Brazíliában a Magyar Segélyező Bizottságnak. Összesen 2 millió pesot és 80 ezer kg természetbeni segélyt osztottak szét az Ausztriába és Argentínába menekült rászoruló magyaroknak. Argentína az ENSZ kérésre hivatalosan 5000 menekült fogadását tudta biztosítani, amiből mindössze alig több mint 900 fő érkezett meg, akiket kezdetben átmeneti, majd később állandó szállásokon helyeztek el. A gyors és gyakorlatias elhelyezés ellenére a magyarság 30%-a szeretett volna továbbvándorolni Argentínából (USA, NSZK, Kanada irányába), ami tovább nehezítette a helyzetüket (Torbágyi, 2004).

Paraguay

A két világháború között Paraguayba magyarok elsősorban csak Rio de Janeiróból és Buenos Airesből érkeztek, annak ellenére, hogy Habsburg Albrecht főhercegnek nagyszabású betelepítési tervei voltak (magyarok betelepítése Paraguayba). Később, az '56-os magyarokkal együtt, mindössze 250-280 fős magyar kolónia volt az országban. Az alacsony szám azzal magyarázható, hogy a polgárháborúktól és diktatórikus kormányoktól szenvedő országot százezrével hagyták el maguk a paraguayiak és a külföldről bevándoroltak is. Tehát, az ország

nem rendelkezett nagy vonzerővel a külföldiek számára. Ez enged következtetni arra is, hogy csak egy maroknyi 56-os magyar érkezett az országba (ENSZ adatok szerint 7 fő, a magyar adatok szerint 13 fő). Ennek ellenére, 1966-ban gróf Teleki Béla vezetésével a Paraguayi Magyar Kultúregyesület méltóképpen emlékezett meg a forradalomról (Torbágyi, 2004).

Venezuela

Az előzőnél sokkal nagyobb magyar élet volt Venezuelában, ahová két hullámban érkeztek magyarok: a II. világháború alatt és után, majd 1956 után. Az '56-os magyarok száma 1000-1500 főre tehető, elsősorban szegényebb, fiatalabb és kisebb családokkal érkezők voltak közöttük – a magyar középosztály szakemberei. A korábban érkezettek már a forradalom kitörése után segítettek az otthoniakat: pénzt gyűjtöttek és vért adtak a harcokban megsebesültek megsegítésére. Amikor pedig a menekültek megérkeztek, munkát, lakást, ruhát szereztek nekik. A már működő Magyar Házban egy '56-os menekült szervezte meg a Gyöngyösbokrétá Táncsoportot. Később, a már létező több magyar szervezet és szövetség összehangolására született meg a Venezuelai Magyar Szervezetek Koordinációs Bizottsága, ami „e minőségében legfiatalabb szervezetünk, létrejövetele kolóniánk legkiválóbb tulajdonságáról tanúskodik: a magyarok közt – sajnos – szokásos vitatkozások és veszekedések ellenére az összmagyarság érdekeiért egy akarattal kívánt dolgozni, cselekedni és megszólalni. 1990-ben alakult meg...” vallja Kunckelné (1998).

Uruguayban, Chilében, Peruban, Costa Ricában, Mexikóban és Kolumbiában néhány száz, vagy esetleg egy-két ezer magyar él jelenleg is. Többségük általában a fővárosokban összpontosul. 1956-ban néhány tucatnyi magyar érkezett ezekbe az országokba, így jelen tanulmányunkban nem térünk ki ezekre. Részletes történetüket olvashatjuk Torbágyi (2004) művében.

Befejezés

Sajnos, mint az több esetben tapasztalható, a magyar diaszpórák tagjainak létszáma fokozatosan csökken, ami alól Latin-Amerika magyar közösségei sem jelentenek kivételt. Az elvándorlás (különösen az Egyesült Államokba) és az előregedő kolóniák lassan, de eddig elkerülhetetlenül pecsételik meg ezeknek a csoportoknak a sorsát. Nem mondhatjuk, hogy sorsuk és jövőjük a „saját kezükben van”, hiszen legtöbb ország kiszámíthatatlan gazdasági viszonya sok esetben determinálja az ott élő magyarok életét. E körülmények között, pozitívnak értékelhető az a tény, hogy az 1989-es magyarországi változások hatására az anyaország és a távolban élő magyarok kapcsolata új erőre kapott. Ezt bizonyítja az is, hogy a nagykövetségek aktív kapcsolatokat alakítanak ki a ma is a távolban élő honfitársainkkal, annak ellenére, hogy Latin-Amerika több, mint harminc országa közül mindössze hétben van magyar nagykövetség.

Összegezve elmondhatjuk, hogy az 1956-os események után Latin-Amerikába érkezett magyarok hulláma volt nagyságrendileg a legkisebb menekülthullám, azonban hatását tekintve nagy jelentőséggel bírt: sok esetben új impulzust adott a szóránymagyarságnak, közösségeik kohézióját növelte, egyes esetekben új szervezetek születését eredményezte. Különösen fontos volt ez ott, ahol az anyaország hivatalos képviselőivel ideológiai okokból

teljesen megszűnt a magyarság kapcsolata, mint Venezuelában, ahol „Egészen addig, ameddig az új parlament és az új kormány, a szabad és független magyar nép szavazásának eredményeként hatalomra nem került, nem tartottunk semmilyen kapcsolatot a magyar kormány képviselőivel. Rájuk úgy tekintettünk, mint egy megszálló idegen hatalom képviselőire.” (Kunckelné, 1998)

Rövid tanulmányunkat csak egy lehetséges bevezetésnek tekintjük a témához. Nem térünk ki benne részletesen minden latin-amerikai országra és a közölt adatok is csak mint egy bevezetést jelenthetik egy sokkal komplexebb tanulmánynak, kutatásnak. Ehhez adhat további információkat és motivációt reflexiónk és a megadott forrasmunkák.

FORRÁSMUNKÁK

- KUNCKELNÉ, F.I.(1998): A venezuelai magyar kolónia rövid története. In Csap, L. – Csapó, E.–Kardos, B.–Kunckelné, F. I.–Piller, G. (1998): *A világ magyarsága*. Budapest, MVNYR.
- MIKLÓSI L. (1936): *Magyar bősök öt világrészen*. Budapest, Korda.
- MOLNÁR, G. (2004): *Magyar bősök Latin Amerikában a XX. században (1936–1997 között)*. Pannonhalma–Szeged, METEM Füzetek.
- PILLER, GEDEON. (1998): Magyarok Braziliában. In Csap,L. – Csapó, E. – Kardos, B. – Kunckelné, F.I. – Piller, G. (1998): *A világ magyarsága*. Budapest, MVNYR.
- TORBÁGYI, P.(2004): *Magyarok Latin-Amerikában*. Budapest, A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága.

JEGYZETEK

- ¹ A XVIII. században Limp Ferenc, Orosz László, Plantich József, Szerdahelyi Ferenc, Unger József, Ferder Fülöp, Asperger Zsigmond, Cierhaimb Ignác atyák, de részletes képet kaphatunk a több száz magyarról Miklósi (1936) könyvéből, később Molnár (2005) tanulmányából.
- ² Könyves Kálmán Szabadegyetem (1949), Brazil–Magyar Kultúregyesület (1950), mely utóbbinak az évek során több alosztálya is alakult.